

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕЧНИМ ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Кльован Аріна, Перерва Петро

Національний технічний університет «ХПІ», м.Харків

Кожен бажає володіти тим, що власно створив. Це зрозуміло, бо хтось вкладав в це власні сили та розум, та, можливо, жертвував чимось. Особливо зараз, коли кожен бажає чимось виділитися та зайняти певне місце в цьому постійно мінливому світі. Тож зрозуміло, що дуже мало знайдеться тих, хто захоче безкоштовно віддавати комусь права на власне створіння або давати комусь можливість без перешкод це отримати. У цьому є і тонкість справжньої людської природи. Тож для цього кожен повинен розуміти та вміти захищати права на те, що створив [1-12].

З проблемою захисту творчої власності стикнулись ще в XIV столітті, у часи стрімкого розвитку мануфактури, особливо в Англії, коли владою почали надаватися свого роду патенти (патентні грамоти) за певні винаходи з певною метою щодо запобігання постійному перейманню нових технологій конкурентами, які просто копіювали винахід іншого і при цьому праця справжнього винахідника вже не була для нього вигідною, адже той хто вкрав пропонував «свою» технологію за більш низькою ціною [1, 4, 8, 11, 12].

Зрозуміло, що захист інтелектуальної власності є досить важливим для кожного, хто так чи інакше бажає розвитку та вдосконалення своєї справи та усього світу. Але при цьому є різні види інтелектуальних прав, які використовують всі країни світу. І тут більш докладно про те які саме існують форми цього захисту: авторське право (сукупність прав, що належать авторам та дозволяють їх літературним, мистецьким та науковим творам отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності); патентне право (сукупність норм, що регулюють особисті немайнові та майнові відносини, які виникають у зв'язку зі створенням, оформленням і використанням винаходів, корисних моделей та промислових зразків); ліцензійна торгівля (надання на певних умовах якомусь суб'єкту прав на використання винаходів протягом визначеного терміну за певну винагороду. З використанням цих понять можна представити порівняльний аналіз особливостей реалізації авторського та

патентного права, ліцензійної торгівлі інноваціями в Україні та за кордоном (табл.1).

Таблиця 1 - Порівняльний аналіз особливостей безпечного використання інновацій в Україні та за кордоном

	Україна	Світ
Авторське право	Відповідно до ч. 2 ст. 11 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Тобто процедура офіційної реєстрації твору не є обов'язковою. Проте автор за власним бажанням може подати заявку на реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір (отримає свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір).	США: Для реєстрації, що має добровільний характер, необхідно підготувати примірник твору, заповнити бланк заявки, сплатити мито (в розмірі \$65). Заявку рекомендовано подавати в електронному вигляді через платформу Electronic Copyright Office, оскільки це прискорює процедуру реєстрації. Отримання свідоцтва виконується у письмовій (електронній) формі, не має територіальних обмежень і може застосовуватися за межами США для підтвердження авторства, укладання угод. В європейських країнах ці права не потребують реєстрації, вони набувають чинності в момент створення.
	На території України реєстрацію авторського права здійснює Національний орган інтелектуальної власності. Важливо, під час розгляду заявки цей орган не проводить експертизу твору і не встановлює факт виникнення авторства.	У Сполучених Штатах Америки реалізація виконується через Бюро реєстрації авторських прав при Бібліотеці Конгресу США. Держава слідкує за дотриманням першості у цій власності. Зареєструвати intellectual property в Європі можна в приватних депозитаріях. Один з найбільш відомих – онлайн-сервіс Copyright House.
	Спір щодо порушення авторського права проходить у судовому та позасудовому порядку (Антимонопольний комітет України). Для захисту прав в Інтернеті використовується шляхом подання заяви про припинення порушення власнику веб-сайту.	Основним законом, який регулює порядок захисту авторських прав в США, є Закон про авторське право в цифрову епоху, або Digital Millennium Copyright Act (DMCA). З цим законом автор повинен подати повідомлення про порушення своїх прав в письмовому вигляді з дотриманням певних вимог. Об'єкти, що порушують Ваші права, мають бути видалені протягом 10 днів.
Патентне право	Немає чіткої заборони на використання та продаж контрафактних виробів, підробок та здійснення інтернет-піратства.	У Європі виконується жорсткий контроль проти піратства, особливо в Інтернеті (іде відслідковування на сайтах за дотримання відсутності безкоштовних завантажень, напр. ігор та інш., заборонено продаж підробок.)
	Правова охорона надається винаходу, корисній моделі та промислового зразку, які не суперечать публічному порядку, принципам гуманності і моралі та умовам патентоздатності.	В США Патентне бюро повинно вирішити хто є першим, істинним та оригінальним винахідником, а час подання заявки на винахід не грає ніякої ролі, так як це практикується в Європі (при цьому сам винахідник залишається невідомим).
	Винахід і корисна модель визнаються новими, якщо вони не є частиною рівня техніки	Процедура визнання новими винаходів та корисних моделей аналогічна українській в багатьох інших країнах.

	<p>Найбільше патентів на винаходи в Україні мають національні університети, іноземні компанії та приватні особи. Найбільш популярні сфери – фарма та органічна хімія, у тому числі для агро.</p>	<p>В США дуже широкий спектр надання патентів через дуже великий ринок платоспроможних споживачів (державна, комерційні та бізнес-підприємства, окремі приватні споживачі) та особливо зацікавлених у технічних та технологічних рішеннях інвесторів а також для використання в стартапах інших країн.</p>
	<p>Виданий в українському патентному відомстві патент дійсний тільки на території України, за кордоном він не має правової сили</p>	<p>У ЄС є можливість запатентувати свій винахід за національною або регіональною процедурою (патентний захист в одній конкретній або декількох країнах ЄС), або отримати Єдиний патент Євросоюзу (чинний на території ЄС).</p>
	<p>Існує певний захист, але при цьому більше значення мають корупційні ризики - захист прав теж під питанням.</p>	<p>Країни ЄС, США та Великобританія та інші пропонують повний захист та компенсацію за порушення патентних прав, що має велике значення для правовласників.</p>
	<p>В Україні можна запатентувати винахід, корисну модель, промисловий зразок</p>	<p>В США та Євросоюзі корисні моделі в не патентуються, лише винаходи і промислові зразки (в ЄС)</p>
<p>Ліцензійна торгівля інноваціями</p>	<p>Основними причинами недостатньої участі України у ліцензійній торгівлі, є невідповідність державної політики у даній сфері, низький рівень міжнародного науково-технічного співробітництва країни, відсутність мотивації винахідників, що в цілому не дає можливості проявити свої можливості та досягнення на міжнародному технологічному ринку. На вітчизняних підприємствах необхідно відзначити обмеженість промислового впровадження імпортованих ліцензій. Підприємство, купуючи ліцензію на використання певної інтелектуальної технології, обладнання чи процесу виробництва, має переглянути та реально оцінити власні виробничі потужності та можливості процесу ефективної реалізації ліцензійного проекту.</p>	<p>Лідер за домінуючим експортом ліцензій, США, бере на себе гнітючу частину витрат на проведення фундаментальних наукових досліджень, але від продажу ліцензій вона отримує не менше. Торгівля ліцензіями у Швейцарії базується, по-перше, на спеціалізації у виготовленні високоякісної продукції для машинобудування, приладобудування, електротехніки і т.д., а по-друге, — на створенні великої кількості філій і дочірніх компаній великих фірм при відносно невеликих можливостях промислового використання нових технологій. Німеччина і Японія широко використовують закордонний досвід і технічні знання для оснащення ведучих галузей передовою технологією і прискорення власних науково-технічних розробок. Країни, що розвиваються (Аргентина, Бразилія, Мексика, Індія, Туреччина), мають імпортно-експортну спрямованість ліцензійної торгівлі. Ці країни цілеспрямовано здійснюють закупівлю іноземних технологій для рішення великих економічних проблем, а експортують ліцензії в основному в сусідні держави, а також менш розвинуті в промисловому та інтелектуальному сенсі держави.</p>

Джерело: складено авторами з використанням [1-12]

Отже, можна дійти до висновку, що інтелектуальна власність зараз має істотний вплив на майже всі сфери розвитку будь якої держави. Саме це є вирішальним важелем підтримки та покращенню соціально-економічного стану будь-якої країни. У цій роботі я намагалась показати її сутність, яка з різних точок зору має право бути, також передумови її захисту, що мали початок ще задовго до нашого часу, та за якими зрозуміло, що кожна робота, кожен вклад, повинні бути захищеними та цілісними. Переваг захисту інтелектуальної власності є достатньо. Це і підвищення захищеності самої компанії та її статусу, успішний розвиток бізнесу, можливість міцної міжнародної співпраці та участі інвесторів та інші. На жаль, перешкоди від цього теж трапляються, наприклад, через недостатню обізнаність про права інтелектуальної власності, відсутність ефективного правозастосування або ж бідність держави та погана економічна інфраструктура. В результаті чого інтелектуальна власність стає під загрозу викриття.

26. Pererva P., Kocziszky G., Veres M. Compliance program: tutorial. Kharkov: NTU «KhPI», 2019. 689 p.

27. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник / П.Г.Перерва [та ін.]; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.

28. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.

29. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.

30. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2020. 354с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>

31. Pererva, P., Kuchynskiy, V., Kobieliava, T., Kosenko, A., Maslak, O. (2021). Economic substantiation of outsourcing the information technologies and logistic services in the intellectual and innovative activities of an enterprise. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4 (13 (112)), 6–14. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.239164>

32. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.

33. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Теоретичні засади комплаєнс-моніторингу в системі економічної безпеки промислового підприємства // Вісник НТУ "ХПІ". Економ. науки: зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2019. № 1. С. 65-72.

34. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Цінова політика підприємства та її вплив на ринкову кон'юнктуру та конкурентоспроможність продукції // Вісник НТУ "ХПІ" : зб. наук. пр. Економічні науки. Харків : НТУ "ХПІ", 2016. № 27. С. 58-61.

35. Антикризовий механізм сталого розвитку підприємства : монографія / В.Л.Товажнянський [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, Л.Л.Товажнянський. Харків : Віровець А.П. "Апостроф", 2012. 705 с.

36. Економіка, менеджмент, маркетинг туризму та гостинності: навч. посібник [Електронний ресурс] / П.Г.Перерва [та ін.]; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Електрон. текст. дані. – Харків, 2020. 893 с. URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/47906>.

37. Научные основы маркетинга инноваций : монография в 3 т. Том 3. / под. ред. С.Н.Ильяшенко. Сумы: ООО "Печатный дом "Папирус", 2013. 334 с.

38. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.